

ALLIANTIE

GEZONDHEIDS-
VAARDIGHEDEN

STOOMCURSUS: INTRODUCTIE IN GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN EN DE ALLIANTIE

ALLIANTIE GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN

SEPTEMBER 2024

EVEN VOORSTELLEN

Coryke van Vulpen

Gezondheidswetenschapper, MSc

Achtergrond in kwaliteit van zorg (o.a. patiëntervaringen)

Strategisch adviseur gezondheidsvaardigheden bij
Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen

Coördinator van de Alliantie Gezondheidsvaardigheden

EVEN VOORSTELLEN

Gudule Boland

Sociaal-geograaf, dr

Achtergrond in ontwikkelingssamenwerking, begrijpelijke taal, en onderzoek

Strategisch adviseur persoonsgericht werken in de zorg bij Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen

Thema's: palliatieve zorg, medicijngebruik, samen beslissen, inclusief onderzoek

PROGRAMMA

- Inleiding gezondheidsvaardigheden
- Over Alliantie Gezondheidsvaardigheden
- Vragen

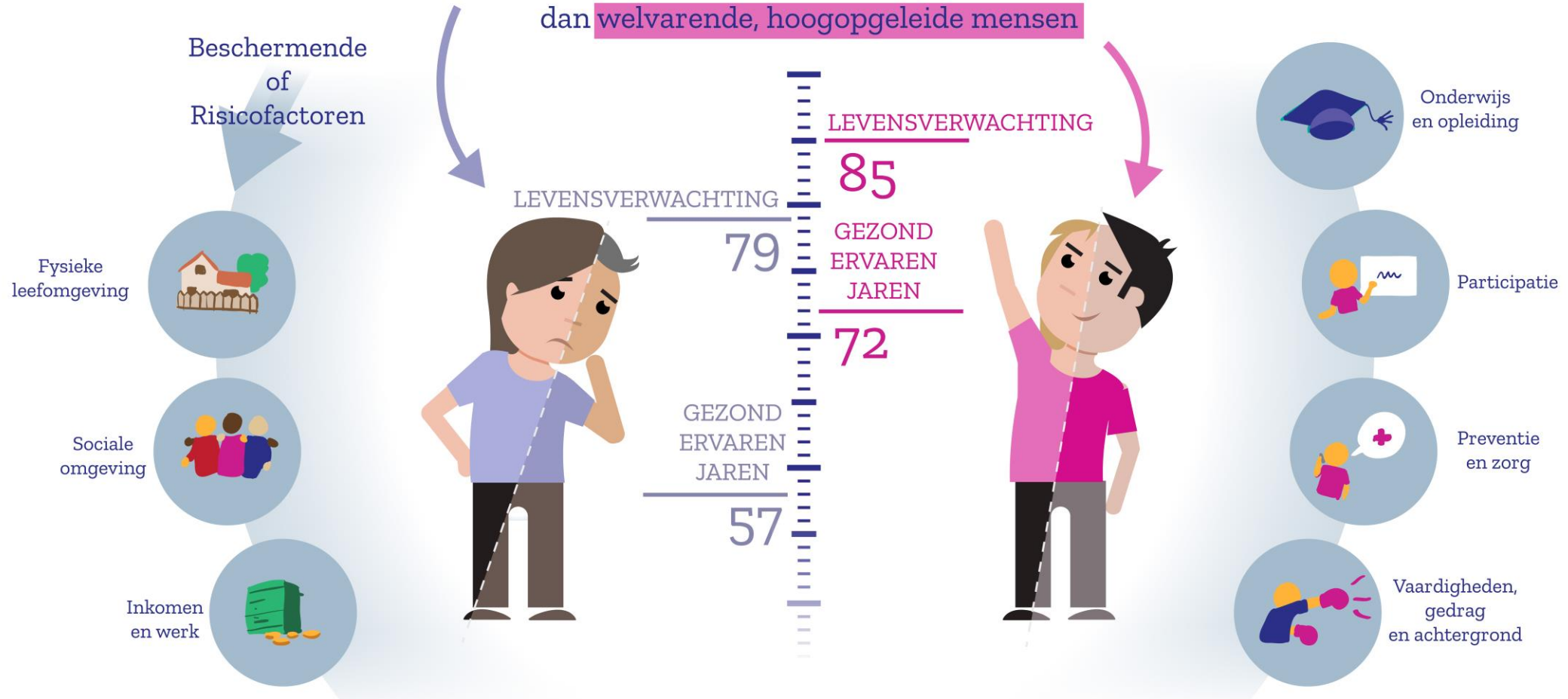
1. INLEIDING GEZONDHEIDSVAAARDIGHEDEN

(Niet) even lang en gelukkig

Armere mensen met (vaak) een praktische opleiding leven gemiddeld zes jaar korter

dan welvarende, hoogopgeleide mensen

DEFINITIE GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN

De vaardigheden om informatie over gezondheid te **vinden, begrijpen, beoordelen** en **toepassen** bij het nemen van beslissingen over de gezondheid.

Bron: Sørensen K, Van den Broucke S, Fullam J, Doyle G, Pelikan J. et al.. (HLS-EU). Consortium Health Literacy Project Europe. Health Literacy and public health: a systematic review and integration of definitions and models. BMC Public Health, 2012; 25: 12:80.

DRIE TYPEN VAARDIGHEDEN

1. Functioneel

Bijvoorbeeld lezen en schrijven, rekenen, zoeken op internet

2. Interactief of communicatief

Bijvoorbeeld begrijpend lezen, abstract denken, hoofd- van bijzaken scheiden, reflecteren

3. Kritisch

Bijvoorbeeld toepassen van informatie, ordenen, vooruitdenken, prioriteiten stellen

DRIE TYPEN VAARDIGHEDEN

1. Functioneel - dit is de groep mensen die laaggeletterd is
Bijvoorbeeld lezen en schrijven, rekenen, zoeken op internet

2. Interactief of communicatief

Bijvoorbeeld begrijpend lezen, abstract denken, hoofd- van bijzaken scheiden, reflecteren

3. Kritisch

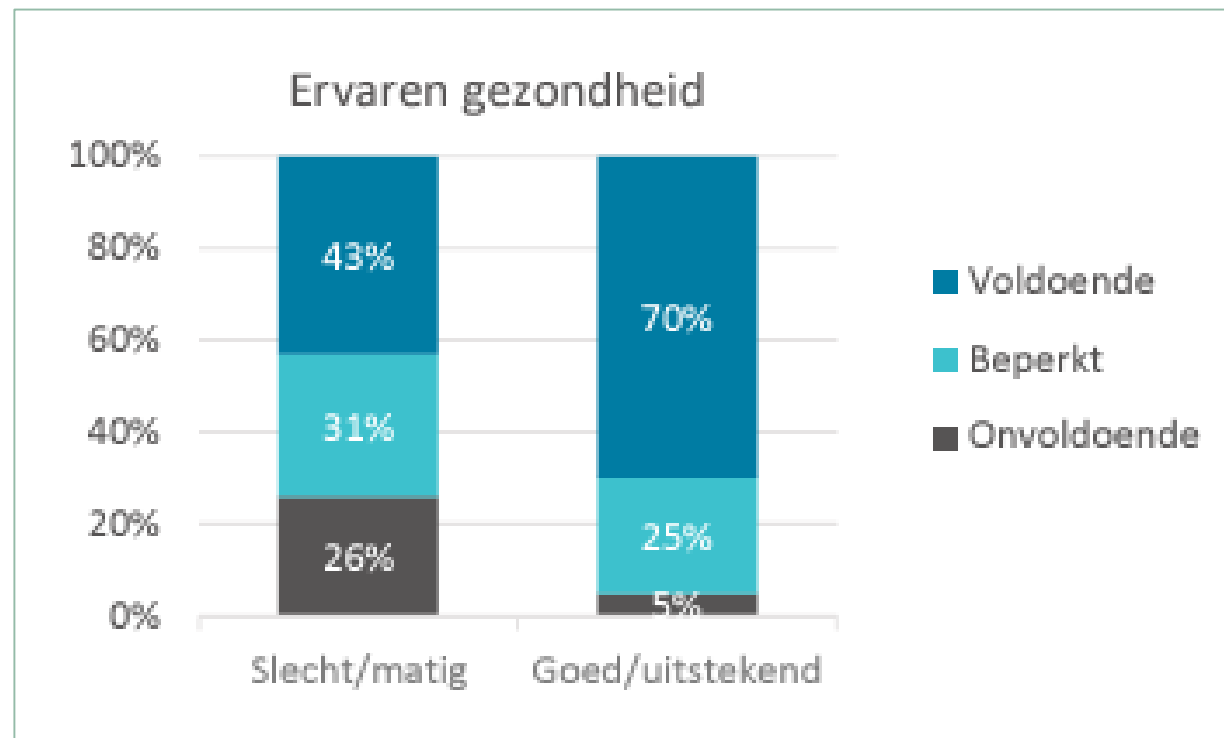
Bijvoorbeeld toepassen van informatie, ordenen, vooruitdenken, prioriteiten stellen

2,5 miljoen
Nederlanders zijn laaggeletterd

CIJFERS EN ERVAREN GEZONDHEID

Eén op de drie
volwassenen
in Nederland heeft
beperkte
gezondheidsvaardigheden
(cijfers 2023).

Bron: Heijmans, M., Cariot, L., Brabers, A., Rademakers, J. Infographic. Eén op de drie Nederlanders heeft onvoldoende of beperkte gezondheidsvaardigheden - feiten en cijfers 2023. Utrecht: Nivel, 2024. 3 p.

GEVOLGEN (VOOR MENSEN)

Mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden hebben bijvoorbeeld moeite met:

- de weg vinden in de zorg
- zoeken op het internet (digitale vaardigheden)
- (uitnodigings)brieven, folders, websites, formulieren en mails begrijpen
- medicijnen op de juiste manier innemen
- gesprekken met zorgverleners voeren
- klachten adequaat en in chronologische volgorde benoemen
- uitleg en adviezen over zorg en preventie begrijpen en in praktijk brengen
- een behandelplan of revalidatieplan begrijpen
- eigen doelen stellen, leven (re)organiseren

GEVOLGEN (OP POPULATIENIVEAU)

- Meer gebruikmaken van met name huisartsenzorg
- Kwaliteit van zorg is minder goed / minder passend
- Gemiddeld slechtere gezondheidsuitkomsten
- Minder zelfmanagement
- Hoger medicijngebruik en fouten bij gebruik van medicijnen

GEVOLGEN

[Link naar de video](#)

DISCUSSIE

Wat ging er mis in dit filmpje?

Hoe (en door wie) had dit voorkomen kunnen worden?

OPLOSSINGEN

Twee sporen:

- Toegankelijke en begrijpelijke preventie en zorg (en dat vraagt om ‘gezondheidsvaardige organisaties’)
- Verbeteren van (gezondheids)vaardigheden van patiënten

VOORBEELDEN VAN WERKEN AAN GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN

De 10 kenmerken van een begrijpelijke organisatie

Dit model is samengesteld door Pharos en is gebaseerd op diverse internationale modellen voor Health Literate Care Organisations (Brach et al. en Vienna-HLO model)

ALRIJNE ZIEKENHUIS

de 'belofte om begrijpelijke taal te gebruiken'

- week van lezen en schrijven
- campagne om artsen en verpleegkundigen aan te moedigen begrijpelijk te communiceren

Alrijne Ziekenhuis

10.879 volgers

1 w •

+ Volgen

Maar liefst 1 op de 6 mensen heeft moeite met lezen en schrijven. Nog meer mensen hebben beperkte gezondheidsvaardigheden. Daarom vragen deze artsen en verpleegkundigen deze week aandacht voor eenvoudige communicatie in ons ziekenhuis. Doe jij ook mee? Welk woord ga jij vervangen?

[#weklezenenschrijven](#)

Platform Uitkomstgerichte Zorg

- www.platformuitkomstgerichtezorg.nl
- opleidingsmateriaal over samen beslissen, bijvoorbeeld e-learning
- filter ‘mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden’

mProve-ziekenhuisgroep

beeldverhaal ‘nuchter blijven’

- wat betekent ‘nuchter’ voor iemand die laaggeletterd is?
- uitleg d.m.v. beeld en tekst op A2-niveau

NIET ETEN EN DRINKEN VOOR DE OPERATIE

1
U heeft nog meer dan 6 uur tot u naar het ziekenhuis gaat.
U mag nog 1 boterham of 1 beschuit eten.
U mag nog drinken.

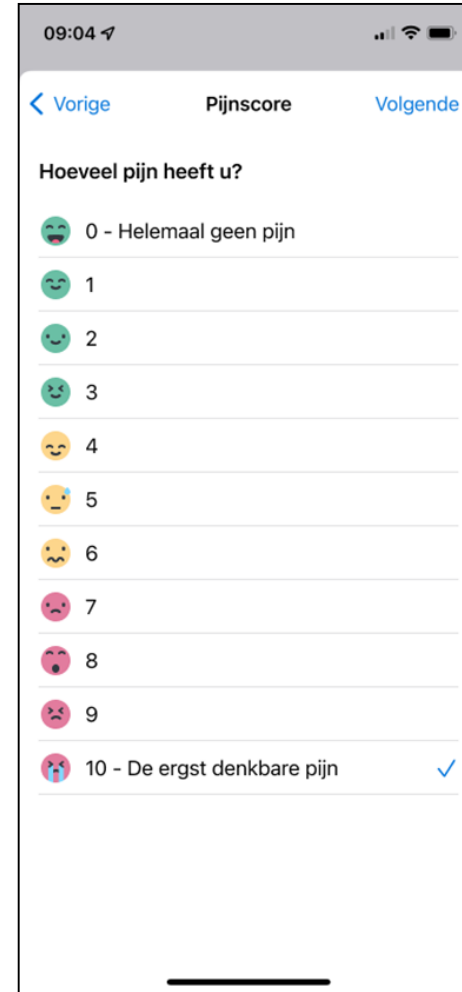

2
Over 6 uur gaat u naar het ziekenhuis.
Vanaf nu mag u niets eten.

3
Over 6 uur gaat u naar het ziekenhuis.
Vanaf nu mag u **geen** melk, frisdrank of alcohol drinken.

GEEF JE PIJN EEN CIJFER – VOOR EN NA TESTEN

ZO SCHAKELT U EEN TOLK IN

Nu nog de
financiering voor
iedereen!

Tolken terug in de zorg, alstublieft

ALLIANTIE

GEZONDHEIDS-
VAARDIGHEDEN

Beste collega zorgverlener,

Ja, het roer is om! De minister van VWS heeft op 1 februari zwart op wit gezet dat wij professionele tolken moeten inschakelen als dit *'noodzakelijk is om goede zorg te kunnen verlenen'*, omdat anders *'de kwaliteit van zorg in het geding kan komen'*. Wij en onze patiënten hebben er dus gewoon recht op. Wat een prachtig resultaat van de campagne die Simone Goosen al een dik jaar aan het voeren is.

Over de financiering van tolken is de minister jammer genoeg niet zo helder, al schrijft ze wel dát financiering geregeld moet worden. Maar gelukkig kunnen wij zorgverleners nu aanspraak maken op een tolk als er sprake is van een taalbarrière. Gewoon doen. Want als je eenmaal een tolk hebt ingeschakeld, en de waarde van een tolk hebt ervaren, dan kun je niet meer zonder.

Toen ik tien jaar geleden voor het eerst een tolk inschakelde moest ik een behoorlijke drempel over. Op dat moment wist ik maar één ding: ik moet en ik wil dit kind helpen, want ieder mens heeft recht op goede zorg. Dus greep ik de tolkentelefoon. Ik had totaal geen ervaring met hoe je zo'n gesprek aanpakt en ik weet ook nog goed hoe knullig ik me voelde. Ik wist niet eens hoe ik me moest voorstellen. Hoe ik de leiding moest nemen. Hoe ik steeds ruimte moest bieden aan de tolk en aan het anderstalige kind en de ouder.

Ja, een gesprek met een tolk duurt langer, en kost extra concentratie en inspanning, elke keer weer. Maar de keren dat ik inschatte dat ik het wel alleen afkon, kreeg ik de rekening gepresenteerd. Tijdens het volgende consult kon ik weer opnieuw beginnen. De waarde van een tolk is zo evident. Want een tolk tolkt niet alleen, die brengt ook ervaring mee. Die begrijpt culturele nuances die mij als Nederlandse makkelijk ontgaan. En die zijn soms cruciaal.

Dit mag iedereen weten!

...voor het verlenen van goede zorg?

Gebruiksaanwijzing

Tolk voor apothekers

Tolk voor geboortezorg

Tolk voor GGD'en en JGZ-organisaties

Tolk voor GGZ-zorg

Tolk voor huisartsenzorg

Tolk voor paramedische zorg

Tolk voor tandartsen

Tolk voor WMO en jeugdzorg

Tolk voor ziekenhuiszorg

Overige

INFORMATIEKAARTEN OVER PALLIATIEVE EN TERMINALE ZORG

Wat gebeurt er als iemand doodgaat

Als je vragen hebt:
Maak een afspraak met je huisarts en praat er samen over.

Je bent erg ziek en je gaat dood aan jouw ziekte. Je bent aan het einde van je leven.
Op deze kaart staat wat er gebeurt als je doodgaat. Dit gaat bij iedereen anders. Maar wat op deze kaart staat, gebeurt bij veel mensen.

1

Vragen over leven en dood als je niet meer beter wordt

Praten met een geestelijk verzorger

Als je vragen hebt:
Je huisarts kan je het telefoonnummer van een geestelijk verzorger geven.

Ben je erg ziek en ga je dood aan jouw ziekte? Je kunt dan verdrietig zijn of bang. Of onrustig of boos. Maar misschien heb je er vrede mee dat het leven bijna over is. Met een geestelijk verzorger kun je praten over dingen die je denkt of voelt. Dat kan ook met familie of vrienden, maar een geestelijk verzorger luistert anders. En stelt andere vragen. Een geestelijk verzorger hoort niet bij een kerk, moskee of tempel. Sommige geloven zelf wel, anderen niet.

2

Reanimatie

Als je vragen hebt:
Maak een afspraak met je huisarts en praat er samen over.

Bij een hart-stilstand stopt je hart met kloppen. Je hart pompt geen bloed meer door je lichaam. Er komt geen zuurstof meer bij je hersenen. Je hebt hulp nodig, anders ga je dood. Van een hart-stilstand voelt iemand meestal niet zo veel. Het gaat erg snel. Vaak gebeurt het als iemand slaapt. Reanimatie kan het hart weer laten kloppen. Bij reanimatie drukt iemand hard op je borst. Ook blaast deze persoon zuurstof in je mond.

1

Doodgaan met hulp van een arts

Dit heet euthanasie

Als je vragen hebt:
Maak een afspraak met je huisarts en praat er samen over.

Een arts kan jou medicijnen geven waar je van doodgaat. Dit heet euthanasie. Denk je wel eens over doodgaan met hulp van een arts? Praat er-over met je partner, familie of vrienden. Maak ook een afspraak bij de huisarts om er-over te praten. Hulp bij het doodgaan kan niet zo-maar. Er zijn strenge regels.

1

Het geven van een medicijn waardoor een patiënt zijn klachten niet meer voelt

Dat noemen we palliatieve sedatie

Heeft u hier vragen over? Of heeft u andere vragen? Bel dan uw eigen huisarts.

Iemand die gaat overlijden kan veel pijn hebben. Of erg moe zijn. Soms is iemand ook onrustig en bang. Het is naar voor de patiënt en voor de familie. Gewone medicijnen helpen niet meer goed. De huisarts kan helpen.

1

Ademen met hulp van een machine op een IC

Heeft u hier vragen over? Of heeft u andere vragen? Bel dan uw eigen huisarts.

Bij ziektes kan er te weinig zuurstof in het bloed komen. Dat is niet goed. Soms voelt de patiënt zich benauwd. Een be-ademings-machine kan het ademen dan overnemen. Dit kan alleen in het ziekenhuis op de IC. IC is de afkorting voor Intensive Care. Dit is een afdeling voor heel zieke patiënten. Het is zwaar om lang be-ademd te worden op de IC. Denk goed na of u dit wilt of niet, want de meeste patiënten worden niet meer zo gezond als vroeger.

1

www.huisarts-migrant.nl

Dé website voor huisartsen en andere zorgverleners met vragen over zorg en gezondheid voor migranten, vluchtelingen en patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden.

Persoons- gerichte zorg voor iedereen

M.E.T.C. van den Muijsenbergh
E. Oosterberg

Met aandacht voor sociale
omstandigheden en etnische diversiteit
in de huisartsenpraktijk

Geheel
herziene
editie

PRELUM | nhg | PHAROS

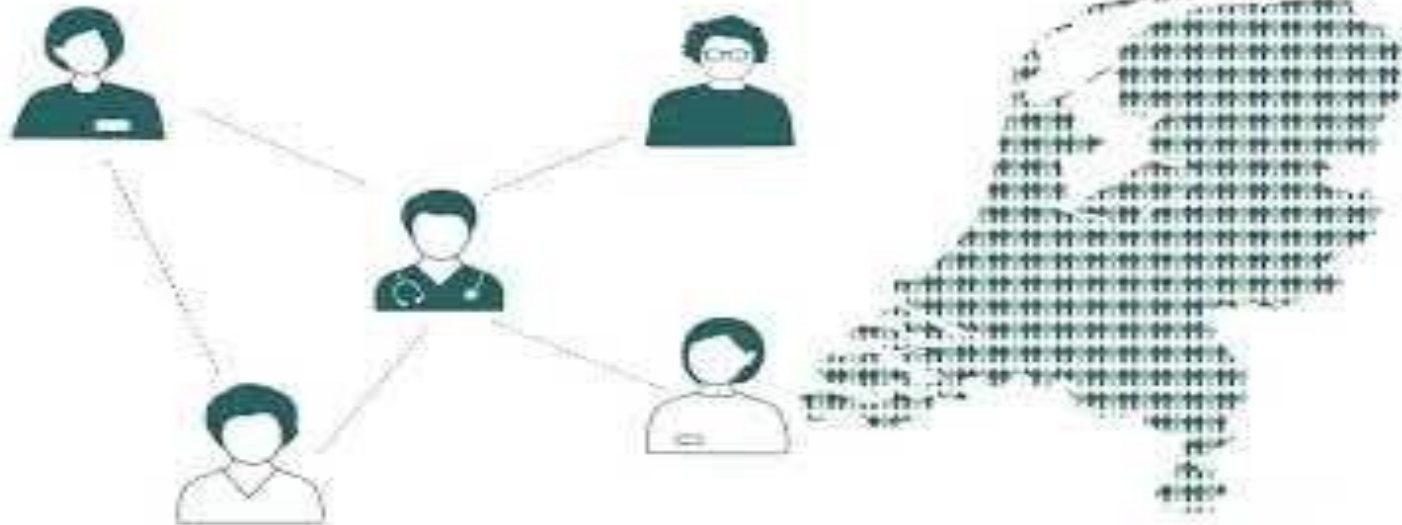
TEN SLOTTE

Denk bij alles wat je doet: ‘Gaat dit de gezondheidsverschillen verkleinen?’

Laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden zijn geen losse onderwerpen, maar onderdeel van alles in de zorg.

2. OVER DE ALLIANTIE GEZONDHEIDSVAAARDIGHEDEN

DOELEN ALLIANTIE

Agenderen thema
gezondheidsvaardigheden

Het uitwisselen van kennis, instrumenten
en direct inzetbare materialen. Inspireren.

Het bevorderen van samenwerken
(o.a. via de werkgroepen)

KLOOF IN COMMUNICATIE

TUSSEN AANBIEDER EN ONTVANGER

De alliantiepartners werken aan twee kanten van de oplossing:

- Toegankelijke en begrijpelijke preventie en zorg
- Ondersteunen van (gezondheids)vaardigheden

MIDDELEN EN ACTIVITEITEN

- www.gezondheidsvaardigheden.nl
- Sociale media platforms
- Nieuwsbrieven
- Netwerkbijeenkomsten
- Webinars
- Inspiratiegroepen (voorheen werkgroepen)

WEBSITE:
WWW.GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN.NL

AAN DE SLAG

Instrumenten en hulpmiddelen

AGENDEREN

BELEID

GESPREKSVAARDIGHEDEN

INCLUSIEF ONDERZOEK

GEZONDHEIDSVAADIGHEDEN
METEN

GEZONDHEIDSVAADIGHEDEN
VERBETEREN

MATERIAAL MAKEN

MATERIAAL TESTEN

PRAKTIJKCHECK

ZORGONDERWIJS

RAADPLEGEN

Database met
begrijpelijke materialen

Gezond praten met je dokter

Beeldverhalen opvoedinformatie

Beeldverhalen opvoedproblemen

Animatievideo's over hart- en vaatziekten

Animatievideo's radiologische onderzoeken

Video's: zelfmanagement en gezondheidsvaardigheden

Instructievideo's over medicijnen

Video's over urologische problematiek

Video's uitleg longziektes

PARTNERS

Ruim 150 partners, zeer divers:

zorginstellingen, patiëntenverenigingen,
onderwijsinstellingen, beroepsorganisaties, gemeenten en
GGD'en, kenniscentra, fondsen, onderzoeksinstituten,
belangenorganisaties en ontwerp- en communicatiebureaus

EEN GREEP UIT DE PARTNERS

GEMEENTEN EN GGD'EN

GGD Zuid Limburg

GGD Gelderland Zuid

Gemeente Hoogeveen

GGD Haaglanden

PATIËNTENVERENIGINGEN

Nationale Vereniging ReumaZorg
Nederland

het LSR

Patiëntenfederatie Nederland

Nierpatiënten Vereniging
Nederland

ZORGORGANISATIES

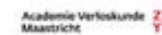

Burgerkracht Limburg

UMC Utrecht

Academie Verloskunde Maastricht,
Zuyd Hogeschool, Faculteit
Gezondheidszorg

Amsterdam UMC

ONDERWIJSINSTELLINGEN

Hogeschool Utrecht

Fontys Hogeschool HRM en
Psychologie

afdeling
Gezondheidswetenschappen Vrije
Universiteit

Taal voor allemaal

COÖRDINATIE

Coördinatie en communicatie:

Bereikbaar via: gezondheidsvaardigheden@pharos.nl

Coördinator: Coryke van Vulpen (strategisch adviseur gezondheidsvaardige organisaties bij Pharos)

STUURGROEP:

Anoek Meijer (Samen Gezond Bouwen)

Coryke van Vulpen (Pharos) (voorzitter)

Janneke Veeze (NHG)

Linda Daniels - van Saase (Patiëntenfederatie)

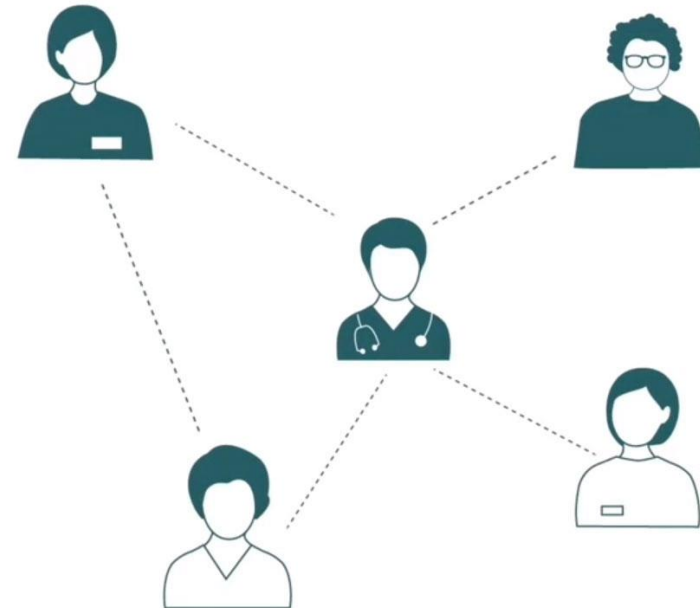
Mirjam Fransen (Amsterdam UMC)

Monique Heijmans (NIVEL)

Wilfred Dijkstra (Alles is Gezondheid)

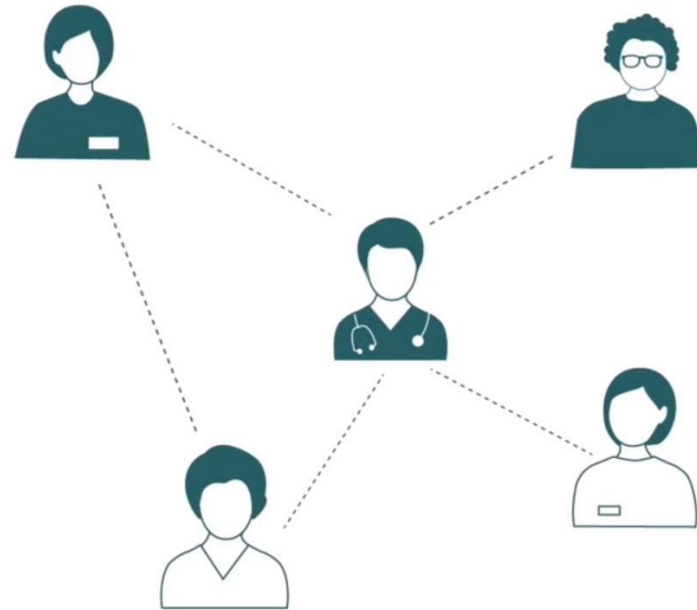
INSPIRATIEGROEPEN

- Inclusiviteit en participatie
- Opleiding en Onderwijs
- Wetenschappelijk Onderzoek
- Ziekenhuizen en klinieken
- Taal maakt gezonder
- Digitale zorgtoepassingen
- Gezondheidsvaardige GGD'en (in oprichting)

INSPIRATIEGROEPEN

- Inclusiviteit en participatie
- Opleiding en Onderwijs
- Wetenschappelijk Onderzoek
- **Ziekenhuizen en klinieken**
- Taal maakt gezonder
- Digitale zorgtoepassingen
- Gezondheidsvaardige GGD'en (in oprichting)

INSPIRATIEGROEP ZIEKENHUIZEN & KLINIEKEN

2023: vier online informatie-uren

- Digitale communicatie
- Samenwerking rond patiënteninformatie
- Scholing en training van personeel
- Kritieke momenten: ontslag uit ziekenhuis of kliniek

Verslagen vind je onder nieuws

2024: MST is er voor iedereen op 19 november (regio oost-Nederland)

**MST IS ER VOOR IEDEREEN: KENNISDAG
OVER GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN**

Dinsdag 19 november 2024
11:00 - 16:30 uur
Medisch Spectrum Twente, Enschedé

Meld je aan!

ALLIANTIE
GEZONDHEIDS-
VAARDIGHEDEN

Aanmelden via de website van de Alliantie

PARTNER WORDEN?

Intentieverklaring Alliantie Gezondheidsvaardigheden

Achtergrond

1. Gezondheidsvaardigheden zijn de competenties om informatie over gezondheid te kunnen vinden, begrijpen en toepassen.
2. Eén op de drie volwassenen in Nederland heeft (zeer) beperkte gezondheidsvaardigheden.
3. 2,5 miljoen volwassenen in Nederland zijn laaggeletterd. Zij hebben moeite met lezen, schrijven en rekenen en kunnen daarom niet goed functioneren in onze maatschappij.
4. Geletterdheid is een belangrijke functionele gezondheidsvaardigheid. Dit valt onder de zogenoemde functionele vaardigheden (lezen en schrijven, rekenen, informatie verwerken). Andere gezondheidsvaardigheden zijn, volgens de brede definitie die de Alliantie hanteert: interactieve en psychologische vaardigheden (abstract denken, reflecteren, heldere communicatie, zelfvertrouwen, motivatie) en kritisch vermogen (het vermogen om eigen regie te voeren, zelfmanagement, medicijngebruik, adviezen in eigen bestaan in te passen).
5. Mensen met (zeer) beperkte gezondheidsvaardigheden zijn vaker chronisch ziek, hebben vaker een ongezonde leefstijl, maken meer gebruik van de zorg en minder van preventieve voorzieningen. Zij leven korter en ook de kwaliteit van leven in de laatste jaren is minder.
6. We mogen het als samenleving niet accepteren dat mensen niet voldoende kunnen meedoen en daardoor gezondheidsschade lijden.
7. De gezondheidsvaardigheden van een individu staan altijd in relatie tot wat wij als samenleving van mensen vragen. Het aanbod van zorg en welzijn is niet voor iedereen toegankelijk. Het is belangrijk om te blijven werken aan het verbeteren van vaardigheden. Anderzijds kan de oplossing van dit probleem niet uitsluitend bij het individu worden gezocht. Het is belangrijk dat op het niveau van professionals, organisaties en systeem gewerkt wordt aan verbetering van begrijpelijk- en toegankelijkheid.

JE ORGANISATIE MEEKRIJGEN

HEALTH LITERACY CHAMPIONS IN BEELD

Onderzoek naar Health literacy champions bij de transitie
naar een gezondheidsvaardige organisatie

Beroepsproduct afstuderen 2024

Naam:	Suzelot Houtschild
Studentnummer:	1785390
E-mailadres:	Suzelot.houtschild@student.hu.nl
Organisatie:	Pharos, Hogeschool Utrecht
Team:	Programma begrijpbare informatie & digitale vaardigheden
Praktijkbegeleider:	Coryke van Vulpen, Isabelle Konst
Periode:	05-02-2024 t/m 23-06-2024
Opleiding:	8 Management in de Zorg voltijd
Docentbegeleider:	Boudewijn Visscher
Cursuscode	Afstudeerfase GZO-4-V-AFST-20 VOLTUD

Onderzoek over Health Literacy Champions: aanjagers van het thema gezondheidsvaardigheden.

Link:

https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2024/08/Scriptie-Health-literacy-champions_Suzelot-Houtschild_082024.pdf

JE ORGANISATIE MEEKRIJGEN

Nieuwe e-learning

Het thema gezondheidsvaardigheden
op de kaart zetten in je organisatie

Duur : 2 uur

Kosten : geen

Link:

<https://www.pharos.nl/nieuws/nieuwe-e-learning-het-thema-gezondheidsvaardigheden-op-de-kaart-zetten-in-je-organisatie/>

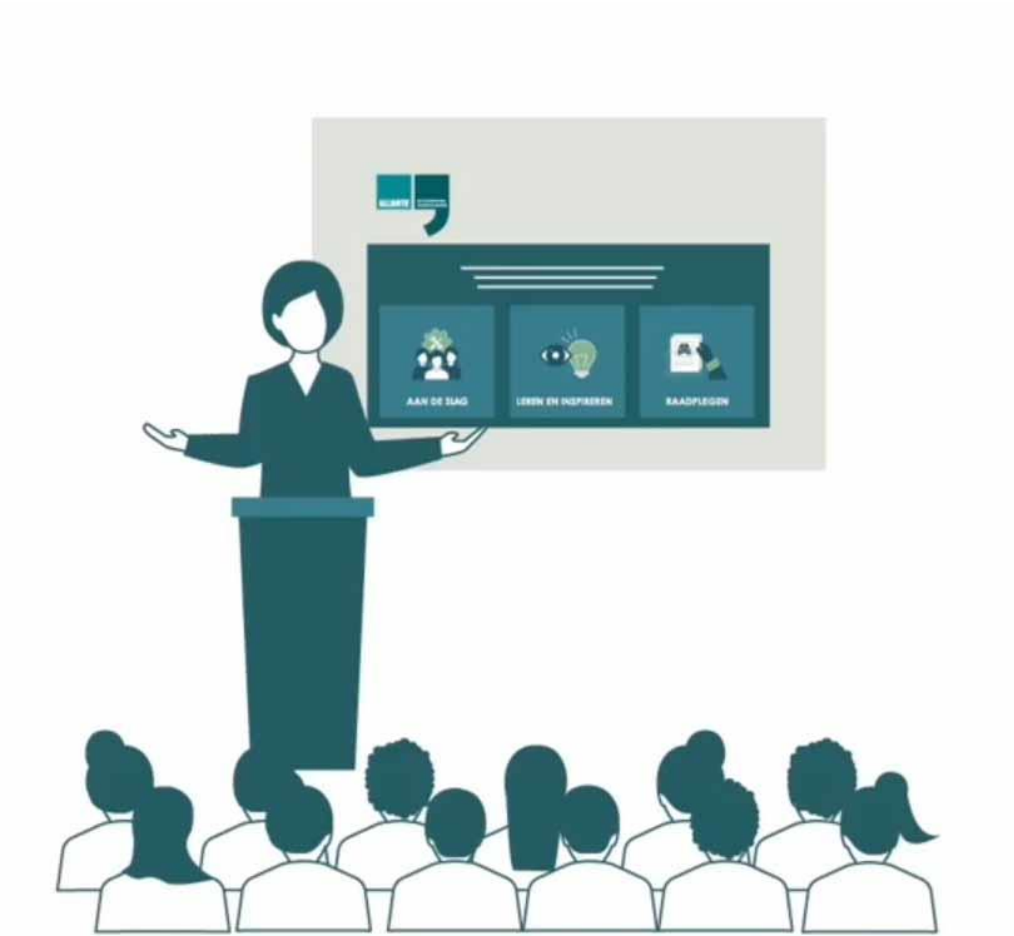
VERDER PRATEN?

MELD JE AAN BIJ ONZE BESLOTEN LINKEDIN GROEP.

VOLG ONS OP LINKEDIN: WWW.LINKEDIN.COM/COMPANY/ALLIANTIEGEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN

#GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN

VRAGEN?

Contact: gezondheidsvaardigheden@pharos.nl